

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен **“доктор”** по: област на висше образование Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8.Икономика, научната специалност Икономика и управление (селско стопанство)

Автор на дисертационния труд: Иванка Димитрова Димитрова
Редовен докторант към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Институционални проблеми и предизвикателства на туроператорската и агентска дейност

Рецензент: професор д-р Храбрин Янушев Башев, от Институт по аграрна икономика, София, област на висше образование Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8.Икономика, научната специалност Икономика и управление (селско стопанство), определен за член на научното жури със заповед № РД-16-1430/20.12.2024 год. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Дисертационният труд е по един от най-актуалните и същевременно най-дискутирани и все още непълно разработени въпроси на икономическата теория и практика – за оценка на институционалната структура и фактори туроператорската и турагентска дейност. В страната липсват, а в международен план са малко на брой, подобни задълбочени изследвания в тази важна област.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта, задачите, и хипотезите на изследването са добре формулирани. Адаптирани са подходящи съвременни научни методи като качествен, сравнителен и дискретен структурен анализ на специфичната институционална структура в страната. Добре се използват и „модерни“ категории от съвременния икономически анализ като институционална среда, гавърнанс, транзакционни разходи, ограничена рационалност, опортюнизъм, търсене на рента и др.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Събрана е и обработена огромен по обем научна, нормативна, експертна, първична, статистическа и др. информация. Получените резултатите са сполучливо представени в разнообразни и голям на брой фигури и таблици – 39.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Събраната информация и получените резултати са задълбочено анализирани и правилно интерпретирани. Проучени са, и критично анализирани и подходящо използвани многочислени академични публикации, доклади, официални документи и др. в тематичната област, голямата част от които на английски език.

5. Приноси на дисертационния труд.

Научни приноси

На основата на задълбочен критичен анализ на развитието на теориите и практиките на институционално развитие са разработени теоретико-методологическите основи за разбиране, анализ и оценка на институционалната структура на туроператорския и турагентски бранш в страната. Предложен е и оригинален авторов подход „бенчмаркинг“ за по-точна оценка и практическо подобряване на ефективността на туристическите организации в страната.

Научно-приложни приноси

За първи път се прави холистичен анализ и оценка на институционалната среда и управленческо-координационната структура на туроператорския и турагентски бранш в страната, като се идентифицират критичните фактори, измерват транзакционните разходи, и очертават тенденциите на развитие. Прилага се метод на събиране на данни чрез лично участие в процесите свързани с туристическата дейност. Направени са ценни изводи и препоръки за подобряване на нормативната уредба и организацията на туристическата дейност на съвременния етап на развитие. Основната цел и поставените задачи на изследването са успешно изпълнени, а тезата на дисертацията и изследователските хипотези доказани или отхвърлени.

6. Критични бележки и въпроси.

Не се посочва ясно авторското разбиране за основни категории на институционалния анализ като гавърнанс, институции, организации, права на собственост, транзакции и транзакционни разходи, и др.

Срещат се неправилни твърдения и неясни категории като „специфичност, честота и неопределеност на активите (стр.8, 57), „институции да се адаптират към институционалните промени“ (стр.10), „институционална хибридизация“ (стр.12), „институциите се променят в резултат от промени на относителните цени“ (стр.14), „фри райдър е ефект при който системата от правила е насочила институциите, които са повлияли на това един да плаща разходите, а друг да получава ползите“ (стр.15), „концепцията за транзакционни разходи е въведена от Coase, макар че той използва термина „социални разходи“ (стр.28), „опортюнистични разходи“ (стр.35), „морален риск“ (стр.37), „обратен подбор“ (стр.37), „измерване на броя на институциите“ (стр.49). „асиметричната информация е сред главните движещи сили на социалните, икономически и политически процеси“ (стр.55), „нормативно определени транзакционни разходи“ (стр.59), „разходи за опортюнизъм“ (стр.59), „институционална адаптация“ (стр.110), отъждествяват се имуществените с правата на собственост (стр.9, 28). Анализът е ограничен само до формалните институции и организации, и на малка

част от „външните“ транзакционни разходи (такси и др.).

В увода се посочват методи, които не се използват в разработката (статистически и математически), а изследователските хипотези са формулирани не в началото на дисертацията, а на страница 53.

Искам да подчертая, че критичните бележки не подценяват научните постижения и приноси на дисертационния труд, а по скоро доказват сложността на оценката на институционалния анализ като цяло и в изследваната област в частност.

Въпроси: а/ Защо съществуват разнотипни организации (туроператори, турагенти и др.) в туристическия бранш?

б/ Имат ли икономическо значение институциите, държавата, и частните и колективни организации при липса на транзакционни разходи?

в/ Може ли да посочи по един специфичен пример за важна институция, гавърнанс структура и организация във връзка с някой от установените „проблеми“ на отрасъла в страната?

Препоръчвам на докторантката да публикува разработката като монография на български и английски пред вид на актуалността ѝ и високата научна и практическа ценност, а така също да продължи и задълбочи изследванията си в тази динамично развиваща се и важна за науката и практиката област.

7. Публикувани статии и цитирания.

Направени са четири научни публикации, три от които на английски език, всички от които представят добре основни резултати на дисертационния труд в авторитетни академични издания. Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторантката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Иванка Димитрова Димитрова образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност Икономика и управление (селско стопанство)

Подписите в този документ са заличени

Дата: 10.02.25г.
гр. Пловдив

ИЗ
СТ

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679
(Общ Регламент относно защитата на данни).

В)